

17 דצמבר 2025

עמדת ארגוני הסביבה בעניין תזכיר חוק התכנית הכלכלית - התשפ"ו-2025, פרק שונות (חשמל)

אנו, ארגוני הסביבה החתומים, החברים בפורום לאנרגיה נקייה למען קידום ייצור חשמל ממקורות מתחדשים באופן שאינו פוגע בסביבה, מתנגדים להצעת החוק במסגרת חוק ההסדרים הדורשת את הסכמת שר האוצר כחלק מהליך קביעת עקרונות מדיניות על ידי שר האנרגיה. משמעות ההצעה היא יצירת מנגנון עוקף המעדיף שיקולים תקציביים צרים על פני חזון אנרגטי וסביבתי, תוך ריקון המשמעות של השיח המקצועי ברשות החשמל ופגיעה בסמכויותיו של שר האנרגיה.

כיום, משרד האנרגיה פועל בבחינת ובקבלת החלטות המבוססות בראש ובראשונה על צרכי משק החשמל. השיקולים הכלכליים נלקחים בחשבון כבר בתהליכים המוקדמים אצל גורמי המקצוע ברשות החשמל ונידונים במליאת רשות החשמל, בה נשמר כוח שווה לנציגי האוצר והאנרגיה. מבנה זה מבטיח כי ההחלטות יתקבלו באופן שקול ומאוזן. העברת זכות הווטו לשר האוצר מבטלת איזון זה, פוגעת בעצמאות הדרג המקצועי ומכפיפה שיקולים אסטרטגיים של ביטחון אנרגטי וסביבה לראייה תקציבית קצרת טווח.

למתן הווטו השלכות רחב קשות: הוא ימנע משר האנרגיה להוביל מדיניות ארוכת טווח, כגון הצבת יעדים שאפתניים לאנרגיות מתחדשות, קידום מקורות ייצור דלי-פחמן, בחינת ייצור חשמל מאנרגיה גרעינית, קידום השקעות ברשת החשמל, אמצעי מיגון רשת החשמל והטמנת קווי מתח. מאחר שמרבית ההחלטות במשק האנרגיה חוצות את הרף הכספי המוצע בתזכיר (100 מלש"ח לשנה או 300 מלש"ח במצטבר), החלטות חיוניות תיעצרנה על אף נחיצותן. כך למשל, הסבסוד הקיים כיום בתעריף החשמל, כנהוג בעולם, הכרחי לעמידה ביעדי הממשלה לייצור חשמל ממקורות מתחדשים לשנת 2030 ובפרט תכנית משרד האנרגיה לקידום 100 אלף גגות סולאריים. בהזדמנות זו נפנה לקביעת מבקר המדינה כי ההטבות והסבסוד הפוסילי בישראל עולות על 4 מיליארד ש"ח בשנה (וגם זאת בחישוב חלקי) - סכום גבוה בהרבה מעלות סבסוד המתחדשות. לא ראינו במסגרת חוק ההסדרים כי משרד האוצר החליט לקדם הגבלות גם על התחום הפוסילי (ואף נהפוכו) ומכאן עולות תהיות כפולות ומכופלות לגבי המהלך בו הוא נוקט כעת.

התנגדות האוצר לסבסוד מתקנים קטנים או העדפת יעילות כלכלית מיידית על פני השקעה בתשתיות עלולה לעכב את המעבר של ישראל להתבססות על אנרגיה נקייה. בעוד שהאוצר מתמקד בהפחתת יוקר המחיה, הווטו עלול למנוע זאת, שכן ההשקעות הכרחיות להבטחת חוסן אנרגטי, צמצום זיהום אוויר, קידום כלכלה דלת-פחמן וצמצום ההשפעות הסביבתיות – השקעות שערכן הכלכלי והחברתי בטווח הרחוק גבוה לאין שיעור מהחיסכון הנקודתי בתעריף. יתרה מזו, נדגיש כי החיסכון בעיני האוצר אינו מגלם את הפגיעה הסביבתית-בריאותית משום שאינו מפנים את העלויות החיצוניות, ובכך הוא נותן תמונה כלכלית משובשת וחלקית.